

باستان‌شناسی چیست؟

- ◀ علم باستان‌شناسی: مطالعه آثار باستانی و تاریخی به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته
- ◀ باستان‌شناس: بررسی گذشته انسان‌ها و جوامع (خصوصاً تغییرات فرهنگی) بر اساس آثار باقی‌مانده
- ◀ هدف علم باستان‌شناسی: شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ او
- ◀ آثار باستانی و تاریخی: تمام اشیاء، ابزارها، بناها و مکان‌هایی که ساخته دست بشر و محصول اندیشه اوست.
- ◀ مکان یا محوطه باستانی: جاهایی که باستان‌شناسان، آثار باستانی و تاریخی را کشف و مطالعه می‌کنند.
- ◀ مکان‌های باستانی: متفاوت در شکل و وسعت. مانند:

۱- سکونت‌گاه‌های روستایی و شهری ← شهر سوخته سیستان - شهر پمپئی ایتالیا

۲- غارها، گورستان‌ها، آرامگاه‌ها ← نقاشی غارها، معماری و مصالح آرامگاه‌ها، شیوه تدفین مردگان، اشیاء کشف‌شده = اطلاعات در مورد وضعیت اقتصادی

۳- سنگ‌نوشته، نقش‌برجسته، گوردخمه بر دیوار کوه‌ها و صخره‌ها ← مخصوصاً در فارس، همدان و کرمانشاه

۴- تپه‌های باستانی ← قرار گرفتن چند لایه باستانی روی هم هنگام زندگی متناوب مردم در یک مکان

نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ

وضعیت اقتصادی

میزان پیشرفت‌های فنی

مراحل کار باستان‌شناسان

الف- شناسایی و کشف: نخستین گام باستان‌شناسان

- ◀ چگونگی شناسایی و کشف آثار باستانی [برخی آثار روی سطح زمین‌اند. (مانند تخت‌جمشید و طاق‌بستان) برخی آثار زیر خاک یا در اعماق دریا و رودخانه‌اند.

۱- رجوع به کتاب‌های تاریخی، سفرنامه‌ها و ...

۲- استفاده از ابزار و فناوری‌های جدید مثل پهپادها، رادارها، عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای، روش‌های الکترومغناطیسی و سیستم اطلاعات جغرافیایی

۳- کشف اتفاقی در نتیجه فعالیت‌های کشاورزی، عمران یا پدیده‌های طبیعی مثل سیل و زمین‌لرزه (مانند مردان نمکی زنجان و تمدن جیرفت در کرمان)

ب- حفاری: از مراحل حساس کار باستان‌شناسان که به دانش، تجربه و دقت فراوان نیاز دارد.

[برخورد به بنای تاریخی ← مشخص کردن نقشه بنا

[برخورد به شیء ← عکس‌برداری و ثبت دقیق مشخصات در همان حالت ← بیرون آوردن از خاک ← ادامه تحقیقات در کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌های مجهز

پ- استخراج و تنظیم اطلاعات:

◀ بررسی قدمت، مواد و مصالح به‌کار رفته و کاربرد آنان

◀ مقایسه آثار و بناهای تاریخی در زمان‌های مختلف ← باعث [درک سیر پیشرفت فنی، هنری و فرهنگی مردمان درک روابط و تأثیرات فرهنگی و اقتصادی جوامع

تعیین سن آثار باستانی

◀ استفاده از روش‌های علمی پیشرفته: رادیو کربن و پتاسیم - آرگون

◀ با کمک دانش‌های شیمی، فیزیک، گیاه‌شناسی، زمین‌شناسی و ...

موزه‌ها، گنجینه‌های باستانی

◀ موزه: مهم‌ترین مکان گردآوری، نگهداری، مرمت، مطالعه و نمایش آثار باستانی

ملی ایران (تهران): ایران

لوور: پاریس

بریتانیا: لندن

آرمیتاژ: سن پترزبورگ روسیه

متروپولیتن: نیویورک

باستان‌شناسی و تاریخ:

◀ باستان‌شناسان: استفاده از نوشته‌های مورخان برای شناسایی و کشف و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی

مورخان: استفاده از نتایج کاوش‌های باستان‌شناسان

◀ اطلاعات در مورد انسان‌ها و جوامع دوران پیش از تاریخ ← حاصل تحقیقات باستان‌شناسان

◀ دلایل اهمیت نقش باستان‌شناسی در شناخت دوره تاریخی

کم بودن منابع نوشتاری

محدود بودن منابع نوشتاری به رویدادهای سیاسی و نظامی و اقدامات فرمانروایان

شناخت ابعاد زندگی اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی جوامع گذشته به کمک باستان‌شناسی

کشف، مرمت و نگهداری میراث فرهنگی